

INFORMAČNÁ VÝCHOVA POUŽÍVATEĽOV Z POHĽADU KNIHOVNÍKOV

Výsledky prieskumu vo verejných knižniciach SR

PhDr. Iveta Kilárová, CSc. *

Odbor pre knižničný systém SR SNK (OKS SR SNK) v polovici minulého roku informoval verejné knižnice o príprave seminára venovaného informačnej výchove používateľov knižníc rôznych typov.

Zároveň ich oslovil s prosbou vyplniť dotazník, ktorého cieľom bol monitoring problémov spojených

s informačnou výchovou (IV) používateľov jednotlivých knižníc tak, ako sa s nimi vo svojej praxi stretávajú.

Odpovede knižníc by mali poslúžiť pri vypracovaní metodologickej príručky o IV a pri obsahovej príprave ďalšieho vzdelávania pracovníkov knižníc.

PhDr. Iveta Kilárová, CSc., riaditeľka Odboru pre knižničný systém SR SNK, a Ing Milan Rakús, autor príspevku o aktuálnych otázkach slovenského knihovníctva (foto Anna Jančiová)

Pri niektorých otázkach mohli respondenti vyznačiť viac odpovedí a uviesť percentuálne vyjadrenie zastúpenia výskytu (ak ho nesledovali, aspoň odhad) podľa reality v jednotlivých knižniciach. Kvôli prehľadnosti odpovedí mali vyznačiť príslušnú odpoveď/odpovede na začiatku riadka „+“ (napr. + 1.1. ako jednorazové školenie na požiadanie pre jednotlivcov).

Aby sa dali vyhodnotiť odpovede podľa typu verejnej knižnice, kraja a podľa veľkosti sídla, dotazník nebol anonymný, ale knižnice uvádzali svoj názov a adresu.

Do dotazníka s názvom *Informačná výchova používateľov z pohľadu knihovníkov* sa zapojilo **83 knižníc** – 8 krajských, 28 regionálnych a 47 mestských. Z regionálnych knižníc dotazník nevyplnila knižnica v Humennom (pre dlhodobú práceneschopnosť metodika knižnice). Podľa počtu obyvateľov v sídle knižnice boli vyplnené dotazníky takto:

- v skupine do 5 000 obyvateľov – 9 dotazníkov (10,84%),
- v skupine do 20 000 obyvateľov – 40 dotazníkov (48,19%),
- v skupine do 50 000 obyvateľov – 24 dotazníkov (28,92%),
- v skupine do 100 000 obyv. – 8 dotazníkov (9,64%),
- v skupine nad 100 000 obyv. – 2 dotazníky (2,41%).

* Slovenská národná knižnica, Martin
e-mail: iveta.kilarova@snk.sk

V príspevku uvádzame jednotlivé otázky z dotazníka s odpoveďami (vrátane odpovedí na otvorené otázky). Výsledky boli spracované do tabuliek a grafov podľa počtu odpovedí aj v ich percentuálnom vyjadrení, pričom odpovede sú roztriedené a prehľadne prezentované podľa počtu obyvateľov v sídle knižnice a podľa typu knižnice – regionálne knižnice s krajskou pôsobnosťou (RKK), regionálne knižnice (RK) a mestské knižnice (MsK); analogicky sú údaje predstavené aj v grafoch – v základných číslach a v percentách knižníc v danej kategórii podľa počtu obyvateľov a typu knižníc, ktoré uviedli konkrétnu odpoveď. Pre veľký objem sú tabuľky a grafy publikované len v elektronickej forme na webovej stránke www.snk.sk v rubrike Služby pre knižnice (OKS SR).

V tomto príspevku predstavujeme dotazník so základnými výsledkami. Priamo v dotazníku je kvôli prehľadnosti pred každým variantom odpovede uvedený počet knižníc, ktoré ju v dotazníku vyznačili, prirodzene, mohli súčasne vyznačiť niekoľko zodpovedajúcich odpovedí na jednu otázku. Za každým variantom odpovede je uvedený podiel odpovedí v percentách z celkového počtu respondentov (83).

1. Organizujete pre svojich používateľov informačnú výchovu?

(Uvedte v % pri každej odpovedi podiel z celkového počtu školení IV.)

35 – 1.1. ako jednorazové školenie na požiadanie pre jednotlivcov (v %) – 42,17 %

51 – 1.2. ako jednorazové aktivity na objednávku pre skupiny používateľov (v %) – 61,45 %

4 – 1.3. ako cyklus podujatí pre verejnosť bez diferenciácie používateľov (v %) – 4,82 %

70 – 1.4. ako cyklus podujatí pre konkrétnu používateľskú skupinu; zvýraznite tučne konkrétne skupiny a v % uvedte podiel zastúpenia tejto skupiny v tomto type podujatí – 84,34 %

– skupiny: seniori %, žiaci %, študenti %, nezamestnaní %, zdravotne znevýhodnení % a i.

4 – 1.5. iná možnosť – 4,82 %

Ako *inú* možnosť knižnice uviedli skupiny, ktorým je IV určená – materské, základné a stredné školy, učiteľky, ženy, rôzne vekové skupiny, seniori (napr. kurz *Základy práce s internetom a e-mailom*), nezamestnaných a zdravotne znevýhodnených; na požiadanie pedagógov sa pripravujú aj konkrétne témy; pri zápise informujú každého čitateľa.

2. Aké obsahové zameranie má vo Vašej knižnici IV?

79 – 2.1. informácie o histórii knižnice, fondoch, výpožičných hodinách, službách knižnice v tradičnom ponímaní – 95,18 %

48 – 2.2. informácie o online katalógu knižnice, jej www stránke, možnostiach rešeršovania a vyhľadávania informácií z databáz knižnice, o využívaní moderných informačných médií knižnice – 57,83 %

45 – 2.3. informácie o využívaní informačných zdrojov na internete, katalógov iných knižníc, súborného katalógu SR, služieb typu Spýtajte sa knižnice a pod. – 54,22 %

19 – 2.4. inštruktážne školenia o využívaní výpočtovej techniky pre rôzne skupiny používateľov, o informačných technológiách všeobecne – 22,89 %

9 – 2.5. iné – 10,84 %

Ako *iné* knižnice uviedli školenia pre knihovníkov knižníc v metodologickej pôsobnosti, inštruktážne školenia o využívaní výpočtovej techniky pre rôzne skupiny používateľov na individuálne požiadanie, informácie zamerané na orientáciu v knižnici, v informačnom aparáte knihy, v slovníkoch, encyklopédiách a v časopisoch, na využívanie primárnych a sekundárnych informačných prameňov; na bibliografickú citáciu pri spracovaní ročníkových prác v rámci stredoškolskej odbornej činnosti, ISO normy NR SR na webe, databázy EBSCO a SNB, informácie o možnostiach MVS, besedy o knihách a spisovateľoch, kvízy.

3. Akou formou, prípadne s podporou akých prostriedkov sa IV vo Vašej knižnici uskutočňuje?

57 – 3.1. na základe tradičného podania informácií o knižnici ústnou formou bez inštruktážneho podkladu – 68,67 %

48 – 3.2. klasickou formou ústnym podaním na základe vypracovaného interného metodického materiálu knižnice o IV v knižnici – 57,83 %

13 – 3.3. na základe IV vypracovanej s podporou moderných technických prostriedkov a prostredníctvom informačných médií (prezentácie v PowerPointe, videonahrávky, dataprojektory a pod.) – 15,66 %

8 – 3.4. podporné materiály IV (napr. pri školení rešerší informačný materiál o postupe pri vytváraní rešerše a pod.) – 9,64 %

6 – 3.5. iné – 7,23 %

Ako *iné* knižnice uviedli inštruktážny materiál o používaní online katalógu, ako doplnok IV prehliadku knižnice, názorné ukážky vyhľadávania dokumentov v online katalógoch, prezentáciu webového sídla a pod., poskytovanie informácií o citovaní literatúry s inštruktážnym podaním (každý pracovník prednáša podľa vlastnej metodiky, ktorá mu vyhovuje, pričom sa prispôsobuje požiadavkám a veku používateľov, napr. skupine študentov a pod.); pri skupinových školeniach o využívaní výpočtovej techniky sa využíva pomoc lektorov, pedagógov a iných odborníkov.

4. Podmienky pre IV v knižnici:

35 – 4.1. sú primerané – 42,17 %

48 – 4.2. sú nedostatočné; vyznačte nedostatky z nasledujúcich možností – 57,83 %

18 – 4.2.1. chýba vyškolený pracovník na IV používateľov – 21,69 %

29 – 4.2.2. pracovníci sami potrebujú školenie pre prácu s informačnými technológiami (IT) – 34,94 %

24 – 4.2.3. pracovníci sami potrebujú školenie o práci s internetom, o vyhľadávaní informácií v databázach, o vypracovaní rešerší – 28,92 %

13 – 4.2.4. nie je dostatočné vybavenie IT, chýbajú počítače – 15,66 %

- 4 – 4.2.5. nie je pripojenie na internet – 4,82 %
 18 – 4.2.6. nie je vhodný priestor na školenie IV – 21,69 %
 22 – 4.2.7. nedostatok času – pracovná vyťaženosť pracovníkov – 26,51 %
 15 – 4.2.8. koncepcia metodiky IV v knižnici je zastaraná a neodráža súčasné potreby čitateľov – 18,07 %
 9 – 4.2.9. finančná náročnosť kurzu pre organizátorov – 10,84 %
 2 – 4.2.10. finančná náročnosť kurzu pre účastníkov – 2,41 %
 4 – 4.2.11. iné – 4,82 %

Ako *iné* knižnice uviedli priestorové problémy (na realizáciu IV je určený multifunkčný priestor, v ktorom prebiehajú aj kultúrno-spoločenské podujatia pre deti) a zároveň technické problémy (priestory nie sú účelovo vybavené na realizáciu IV zameranej na využívanie nových technológií v knižnici, chýbajú púočítače, projektory, možnosti prezentácie); absentuje priestor na spätnú väzbu respondentov IV (praktické vyhľadávanie v katalógoch, databázach a pod.), internetové študovne sú permanentne obsadené používateľmi knižnice, bezplatný prístup na internet je len v oddelení odbornej literatúry, v oddelení pre dospelých čitateľov a pre deti a mládež, kde prevažne pripravujú IV, je pripojenie na internet pre verejnosť iba za poplatok, chýba moderná didakticko-prezentačná technika; z hľadiska rozsahu poskytovaných služieb je úroveň počítačovej gramotnosti pracovníkov dostatočná, v malej knižnici, kde je malý fond, si knižnička i používatelia vystačia aj bez iných prostriedkov, poznajú fond a čitateľa usmeňujú ústne i názorne.

5. Kto a kde by mal zabezpečiť realizáciu IV?

- 10 – 5.1. učiteľ v škole – 12,05 %
 3 – 5.2. knihovník v škole – 3,61 %
 10 – 5.3. knihovník v škole a následne v knižnici – 12,05 %
 66 – 5.4. knihovník v knižnici – 79,52 %
 3 – 5.5. špeciálne vyškolený pedagóg v škole – 3,61 %
 4 – 5.6. špeciálne vyškolený pedagóg v knižnici – 4,82 %
 31 – 5.7. špeciálne vyškolený pedagóg v škole a následne knihovník v knižnici – 37,35 %
 4 – 5.8. iné – 4,82 %

Ako *iné* knižnice uviedli viacero možností: Mal by to byť knihovník, ktorý sa špecializuje na prácu s deťmi a mládežou, podľa iných by mal poskytnúť informácie v prvom rade pedagóg v škole a následne knihovník v knižnici aj s praktickými ukážkami alebo knihovník v spolupráci s učiteľom. Je potrebný kontakt knihovník – čitateľ, a preto inú formu hodnotia niektorí respondenti ako zbytočne pretechnizovaný prístup.

6. ECDL – Európsky vodičský preukaz na počítače vo Vašej knižnici:

(Uvedené sú počty pracovníkov v jednotlivých odpovediach.)

- 24 – 6.1. má 24 pracovníkov
 13 – 6.2. nemá žiaden pracovník, nepotrebujeme – celkovo uviedli 13 pracovníkov

250 – 6.3. o získanie Certifikátu ECDL Štart (4 moduly zo 7 podľa výberu) má záujem 250 pracovníkov
 Za jednotlivými modulmi uveďte počet pracovníkov, ktorí by mali záujem o dané moduly:

- 153 – Modul 1 – Základy informačných technológií (IT)
 154 – Modul 2 – Práca s počítačom a správa súborov
 222 – Modul 3 – Spracovanie textu – MS Word
 156 – Modul 4 – Tabuľkový kalkulátor – MS Excel
 47 – Modul 5 – Databázový systém – MS Access
 155 – Modul 6 – Elektronická prezentácia – MS PowerPoint
 208 – Modul 7 – Informácie a komunikácia – Internet
 103 – 6.4. o kurz základov počítačovej gramotnosti (nie moduly ECDL) má záujem počet pracovníkov
 36 – 6.5. len o Excel (mimo ECDL) má záujem počet pracovníkov
 34 – 6.6. len o PowerPoint má záujem počet pracovníkov
 9 – 6.7. iné – uveďte, o aké školenie/školenia (vymenujte) má záujem počet pracovníkov.

Ako *iné* knižnice uviedli efektívnu komunikáciu, anglický jazyk pre začiatočníkov a pokročilých; všetci pracovníci knižnice majú záujem o získanie kompletného Certifikátu ECDL – 1 RKK a 2 RK, len pracovníci, ktorí využívajú vo svojej práci počítač; inde zamestnanci knižnice absolvovali základné školenia práce s PC (ne-certifikované), svoje vedomosti si pravidelne dopĺňujú štúdiom a vzájomnou výmenou skúseností a poznatkov (nevyhnutné pre vlastnú prácu), uvítali by však školenie o tvorbe webových stránok v redakčnom systéme, školenie o získavaní informácií a komunikácii prostredníctvom internetu, o spracovaní textu vo Word, o práci s knižničným programom MASK.

7. Akou formou propagujete IV v knižnici?

- 5 – 7.1. nepropagujeme – 6,02 %
 77 – 7.2. propagujeme – 92,77 %
 35 – 7.2.1. automaticky informujeme o vyhľadávaní v online katalógu knižnice pri registrácii používateľa – 42,17 %
 53 – 7.2.2. automaticky poskytujeme základné informácie o internetových službách pri registrácii používateľa – 63,86 %
 43 – 7.2.3. automaticky poskytujeme základné informácie o databázach a možnostiach vyhľadávania informácií v knižnici pri registrácii používateľa – 51,81 %
 16 – 7.2.4. pri registrácii informujeme o službách a možnostiach vyhľadávania informácií, len ak o to požiada – 19,28 %
 39 – 7.2.5. v knižničnom poriadku je podrobná informácia o službách knižnice a možnostiach vyhľadávania informácií – 46,99 %
 0 – 7.2.6. v knižničnom poriadku je informácia o možnosti prihlásiť sa na základné školenie IV pre prácu s informáciami v knižnici
 6 – 7.2.7. na informačnej tabuli v knižnici je ponuka zúčastniť sa na kurze IV – 7,23 %
 21 – 7.2.8. na webovej stránke knižnice – 25,3 %
 32 – 7.2.9. návštevou v školách – 38,55 %

27 – 7.2.10. informovaním na školách – e-mailom, telefonicky, listom (tučne vyznačte spôsob) – 32,53 %

48 – 7.2.11. ústnou propagáciou na iných podujatiach knižnice – 57,83 %

5 – 7.2.12. v odbornej tlači – 6,02 %

32 – 7.2.13. v regionálnej tlači – 38,55 %

6 – 7.2.14. iné – 6,23 %

Ako *iné* možnosti propagácie knižnice uviedli dennú tlač a www stránky zriaďovateľa i regionálnu TV, v prípade záujmu individuálne informujú o službách a možnostiach vyhľadávania informácií pri registrácii, v knižničnom poriadku je informácia o poskytovaní konzultácií pri využívaní informačných technológií, informujú aj prostredníctvom propagačných letákov, ktoré zasielajú na základné a stredné školy, prostredníctvom časopisu pre deti a pedagógov *Čítajko*, na propagačnej tabuli v priestoroch knižnice (informácie o online službách knižnice – katalógy, databázy, iné služby), na propagačnej tabuli v priestoroch mesta, pri individuálnej práci, pri vyhľadávaní informácií s čitateľmi – aj možnosť individuálnej výučby (napr. pomocou prezenčného vypožičania CD *Stratení vo vesmíre* – výučba základov PC).

8. Záujem pedagógov o IV v knižnici – návštevnosť IV: (Uvedte v % pri každej odpovedi podiel z celkového počtu tried ZŠ a SŠ v meste.)

59 – 8.1. je systematický, pravidelne počas školského roka s triedami navštevujú knižnicu – 71,08 %
triedy ZŠ v %, triedy SŠ v %, prípadne aj predškolské zariadenia

24 – 8.2. je len na začiatku školského roka – 28,92 %:
triedy ZŠ v %, triedy SŠ v %, prípadne aj predškolské zariadenia

8 – 8.3. nemáme informácie o školách a počtoch tried, nevieme odhadnúť v % ich návštevnosť knižnice na IV – 9,64 %

26 – 8.4. evidujeme, ktoré školy a triedy nás navštevujú, ostatným písomne zasielame ponuku na IV v knižnici – 31,33 %

15 – 8.5. iné – 18,07 %

Ako *iné* knižnice uviedli, že IV realizujú aj pre špeciálne školy a predškolské zariadenia (napr. pre detské domovy alebo internátne materské školy). Systematickú informačnú výchovu majú zaradenú do vyučovania, zábavnou, hravou formou ju pripravujú pre predškolákov na materských školách. Deti z predškolských zariadení pravidelne navštevujú knižnicu, nie však iba kvôli IV, ale predovšetkým kvôli rôznym súťažným, recitačným, kvízovým a zábavným podujatiam.

Možnosti základných a stredných škôl sa v posledných rokoch v oblasti informačných technológií výrazne zlepšili. Každá škola má vybudované počítačové učebne, kde sa žiaci a študenti v rámci školského vyučovania učia pracovať s internetom – vyhľadávať informácie. To čiastočne ovplyvňuje aj ich záujem o IV. V marci – Mesiaci knihy sa zaznamenáva zvýšená návštevnosť detí zo základných škôl. Záujem pedagógov je rozdielny, u niektorých je systematický. Triedy 1. stupňa ZŠ (cca 90%) navštevujú knižnicu pravidelne 1-krát do mesiaca, triedy

2. stupňa ZŠ (cca 45%) navštevujú knižnicu pravidelne 3-krát za školský rok. Z gymnázia chodia do knižnice študenti prvých ročníkov 2-krát za školský rok, z ostatných stredných škôl prichádzajú na hodinu IV všetky prvé ročníky 1-krát. Základné a stredné školy navštevuje zamestnanec knižnice s ponukou podujatí vrátane hodín IV. Ponuku predkladá riaditeľovi alebo jeho zástupcovi. Každý rok pravidelne informujú všetky základné a stredné školy listom o ponuke IV a v priebehu roka sa im pedagógovia nahlasujú sami, podľa vlastného uváženia. Najviac hodín IV sa realizuje koncom septembra a začiatkom októbra (SŠ) a počas marca (ZŠ). IV realizujú aj v rámci špeciálne zameraných podujatí.

9. Záujem pedagógov o IV – forma:

8 – 9.1. žiadajú od knihovníkov IV v školách – len základné informácie – 9,64 %

5 – 9.2. žiadajú od knihovníkov v školách podrobnú IV – 6,02 %

38 – 9.3. závisí od konkrétnych pedagógov, na každej škole je iný prístup, chýba systém – 45,78 %

68 – 9.4. majú záujem len počas školského vyučovania – prídu do knižnice – 81,93 %

4 – 9.5. majú záujem len počas školského vyučovania – knihovník musí prísť do školy – 4,82 %

6 – 9.6. iné – 7,23 %

Ako *iné* knižnice uviedli tieto možnosti: prídu do knižnice (školské kluby, materské školy, sociálne zariadenie Hestia). Pedagógovia sa zúčastňujú na IV spoločne so žiakmi rok čo rok, majú záujem o IV počas školského vyučovania i mimo neho), v školách (IV sa realizuje na požiadanie pedagógov a ponuky knižnice v školách, kde má knižnica svoju pobočku), pedagógovia nepožadujú IV od knižnice.

10. Záujem pedagógov o IV – prevládajúca skúsenosť z praxe vo Vašej knižnici:

58 – 10.1. majú záujem o IV v knižnici v takej miere, že organizačne zabezpečia, aby každý žiak ich školy aspoň raz počas svojho štúdia absolvoval IV v knižnici – 69,88 %

4 – 10.2. nemajú záujem o IV v knižnici – 4,82 %

4 – 10.3. spolupráca s pedagógmi je celkovo zlá pre ich nezáujem o knižnicu – 4,82 %

20 – 10.4. iné – 24,09 %

Ako *iné* knižnice uviedli, že záujem majú len niektorí pedagógovia, prichádzajú iba študenti prvých ročníkov stredných škôl (nie všetkých); záujem škôl a ich pedagógov je individuálny (časť pedagógov má záujem o IV v knižnici, pričom zabezpečujú, aby každý žiak absolvoval IV v knižnici aspoň raz. SŠ prejavujú záujem o IV hlavne pre prvé ročníky s cieľom podporiť u nich rozvoj informačnej gramotnosti a využívanie knižnice ako zdroja vedomostí. Študentov vedú k tomu, aby sa stali aktívnymi používateľmi knižnice. Najpravidelnejšími záujemcami o IV sú predškolské zariadenia, ktoré na základe písomných zmlúv cyklicky navštevujú knižnicu podľa tematických plánov (IV je zameraná na prácu s klasickými informačnými prameňmi, podľa veku die-

ťaťa). Na dobrej úrovni je aj spolupráca so základnými školami, ktoré sa snažia rozširovať informačné znalosti žiakov v oblasti klasických aj elektronických zdrojov. Niektorí respondenti konštatovali, že spolupráca s pedagógmi je celkovo dobrá, podľa iných veľa záležití práve na pedagógoch – ak majú záujem, spolupracuje sa s nimi dobre, dokonca sami vyvíjajú iniciatívu, ďalším však môžu ponúkať „modré z neba“ a záujem neprejavia. Viacerí respondenti uviedli, že na každej škole je iný prístup, s niektorými je spolupráca dobrá a ich záujem o IV je mimoriadny (IV absolvujú každý rok so všetkými žiakmi), niektorí nenavštevujú knižnicu vôbec. Ďalší konštatovali, že spoluprácu s pedagógmi pokladajú za dobrú aj napriek skutočnosti, že záujem o návštevu knižnice prejavia iba v marci (odôvodňujú to nedostatkom času na zvládnutie základného učiva). Niektorí pedagógovia majú záujem len o konkrétne informácie. Väčší záujem majú pedagógovia na 1. stupni základných škôl.

Niektorí pedagógovia základných škôl, majú taký záujem o IV, že knihovníci rozpracovali IV pre každý ročník a doplnili ju o nové technológie. Každá trieda – od predškolákov po 9. ročník – navštívi knižnicu na začiatku školského roka na 1 hodinu, žiaci 5. ročníkov majú 2 hodiny IV a ich vedomosti sa overujú pri ďalších podujatiach v priebehu školského roka aj formou doplnkového kvízu k podujatiu. Väčšina pedagógov má záujem, aby žiaci aspoň raz do roka absolvovali IV (záujem je 50 : 50). Majú záujem o knižnicu, ale návštevu žiakov v knižnici na IV nezabezpečujú, len vtedy, keď ich knihovník o to požiada a dohodne si konkrétnu hodinu návštevy.

11. Záujem používateľov o IV v knižnici:

10 – 11.1. sami sa informujú o možnosti školenia – 12,05 %

68 – 11.2. majú záujem len o konkrétne informácie – 81,93 %:

38 – 11.2.1. vyhľadávajú v online katalógu cez internet – 45,78 %

29 – 11.2.3. vyhľadávajú v databázach – 34,94 %

63 – 11.2.4. objednávanie kníh, predlžovanie výpožičiek, rezervácie – 75,9 %

0 – 11.3. nemajú záujem

5 – 11.4. iné – 6,02 %

Ako *iné* požiadavky používateľov knižnice uviedli orientáciu vo fonde, BIS, faktografické informácie, tematické požiadavky. Niektorí používatelia sa informujú sami, ostatných informujú knihovníci alebo členky klubu, prípadne informácie získavajú pri osobnom kontakte s pracovníkmi knižnice.

12. Vypracovávanie rešerší:

Ak máte možnosť zistiť odpoveď, uveďte ju:

7 – 12.1. niektorí používatelia našej knižnice si ju urobia v knižnici sami, v % používateľov – 8,43 %

6 – 12.2. po absolvovaní školenia /kurzu IV si ju urobia sami, v % používateľov – 7,23 %

37 – 12.3. vždy sa obracajú na kompetentných pracovníkov v službách aj po školení, rešerš si nechajú urobiť – 44,58 %

9 – 12.4. nezaujímajú sa o rešerše (t. j. nehovoria o nich pred pracovníkmi knižnice), v % používateľov – 10,84 %
17 – 12.5. iné – 20,48 %

Ako *iné* knižnice uviedli, že niektorí používatelia si vypracovávajú rešerše aj samostatne – z databáz knižnice alebo z iných databáz. Túto činnosť vykonávajú mimo knižnice (doma, v práci a pod.) a na základe týchto rešerší vyhľadávajú v knižnici konkrétne informačné pramene. Počet takto vypracovaných rešerší sa nedá zistiť, možno však konštatovať, že neustále narastá, pretože sa zvyšuje počet používateľov (aj potenciálnych), ktorí prichádzajú do knižnice s konkrétnou požiadavkou na základe samostatne vypracovaných rešerší. Viacerí respondenti uviedli, že rešerše pre používateľov robia pracovníci knižnice na požiadanie.

Iba malá časť čitateľov, ktorí absolvovali IV, rešeršuje v databáze samostatne, väčšinou sa obracajú na knihovníkov. Klasické strojové rešerše vypracovávajú iba odborní pracovníci knižnice. Niektorí používatelia prichádzajú už s vypracovanými rešeršami a požadujú konkrétnu literatúru, nie zoznamy. Väčšina používateľov nemá záujem o školenie (vraj je to pre nich zložitá činnosť) a nechajú si rešerš vypracovať. Niektoré mestské knižnice používajú predovšetkým internet a online katalógy SNK a iných knižníc a príslušné údaje potom vyhľadávajú v katalógu vlastnej knižnice, prípadne rešerš si dajú urobiť v inej knižnici; v mestských knižniciach sa zaujíma o rešerše len asi 5 % používateľov. Respondenti uviedli, že čitatelia nemajú možnosť samostatne nahliadnuť do databáz knižnice (nemajú počítač určený pre čitateľov, na ktorom by mohli prehliadať databázy knižnice, ale hlavne vhodný softvér, ktorý by to umožňoval).

13. Informácie o databázach:

47 – 13.1. neregistrujete používateľov, ktorí využívajú databázy – 56,63 %

14 – 13.2. registrujete používateľov, ktorí využívajú databázy – 16,87 %

Ak máte možnosť zistiť odpoveď, uveďte ju:

5 – 13.2.1. používatelia sú informovaní, sami sa informujú, ktoré databázy môžu používať (poznajú ich názvy), v % používateľov – 6,02 %

24 – 13.2.2. dozvedajú sa o nich pri registrácii od knihovníka – 28,92 %

20 – 13.2.3. dozvedajú sa o nich na IV – 24,09 %

7 – 13.2.3.1. po absolvovaní IV využíva databázy, v % používateľov – 8,43 %

1 – 13.2.3.2. nevyužívajú ich ani po školení IV – 1,2 %

4 – 13.3. sú používatelia, ktorí používajú aj databázy v cudzích jazykoch, v % používateľov – 4,82 %

10 – 13.4. iné – 12,05 %

Ako *iné* knižnice uviedli, že zisťovanie percentuálneho počtu používateľov, ktorí využívajú databázy, je veľmi problematické. Knižnica má k dispozícii 15 študijných miest pre používateľov. Internet využívajú používatelia na získavanie rôznorodých informácií (bod 14), ale aj na vyhľadávanie v databázach. Okrem toho je sprístupnený online katalóg knižnice, ktorý môžu používatelia využiť aj na vyhľadávanie v rôznych databázach. Možno kon-

štatovať, že počet neustále narastá. S nárastom využívania databáz sa zvyšujú online objednávky dokumentov (70% nárast oproti roku 2006), ako aj objednávky MVS a MMVS. Používatelia využívajú regionálne databázy. Databázy nevyužíva veľa čitateľov samostatne, radšej žiadajú o pomoc knihovníčky. Niektoré knižnice uviedli, že prístup čitateľov na internet umožnili až v júli 2007. Vyskytli sa požiadavky knižníc na informácie o databázach s konkrétnymi ukázkami, ktoré by im mala poskytnúť SNK.

14. Internet využívajú používatelia s cieľom:

26 – 14.1. nesledujeme, čo vyhľadávajú – 31,33%

49 – 14.2. na vyhľadávanie všeobecných informácií – 59,03%

48 – 14.3. na vyhľadávanie informácií pre štúdium – 57,83%

43 – 14.4. na vyhľadávanie informácií pre prácu – 51,81%

42 – 14.5. na vyhľadávanie informácií o možnosti zamestnania – 50,6%

16 – 14.6. iné – 19,28%

Ako *iné* knižnice uviedli, že v niektorých knižniciach používatelia nesmú hrať hry. Prirodzene, nesmú si prezerať stránky propagujúce násilie, porno, fašizmus a pod. Ďalší respondenti uviedli, že internet využívajú na komunikáciu (e-mailovú poštu), na pracovné a obchodné záležitosti, ale aj na zábavu, online hry, oddych a pod. Niekoľko knižníc predpokladá, že v súvislosti so zriadením bezplatného prístupu na internet v rámci projektu *Verejný internet v knižniciach* (internetizácia knižníc) bude verejnosť využívať internet aj na vyhľadávanie informácií o voľných pracovných miestach, na komunikáciu s úradmi, s verejnou a štátnou správou. Internet bude prístupný bez obmedzenia nielen pre jednotlivcov, knižnice však chcú v rámci svojich možností rozvíjať aj informačné zručnosti rôznych skupín používateľov (seniori, nezamestnaní a pod.). Keďže čitatelia nemohli využívať internet v knižnici, knižnice nemajú vypracovaný postup sledujúci využívanie informácií na internete, zatiaľ používateľov iba usmerňujú, na čo internet v knižnici slúži. Po prvých skúsenostiach ho deti využívajú na hry a mládež či študenti na chat, preto chcú knižnice zabezpečiť informačnú prípravu nielen pre školy, ale aj pre individuálnych záujemcov. V jednej mestskej knižnici uviedli, že internet ešte nemajú v knižnici – nechýba tam, pretože je na chodbe hneď vedľa knižnice v ZŠ, v centre mladých pre všetkých občanov v meste.

V inej mestskej knižnici dospelých čitateľov nesledujú, deti však musia usmerňovať, lebo sa zvyčajne hrajú.

15. Aké školenie/kurz IV, ktorý ste realizovali, sa stretol s najväčším záujmom?

RKK

Pezinok: Cyklus hodín IV pre predškolákov pod názvom *Kým školský zvonček zazvoní*, bezplatný kurz Základy práce s PC a internetom pre seniorov, prázdninový kurz pre seniorov v Internet klube.

Trnava: V oddelení detskej literatúry – IV vedená náučno-hravou formou.

Nitra: 1. IV – upevňovanie schopností a návykov pri vyhľadávaní informácií z informačných zdrojov knižnice, využívanie knižnično-informačných služieb v prospech svojich informačných potrieb; 2. bibliograficko-informačná výchova – problematika práce s citovanou literatúrou, zostavovanie bibliografických odkazov.

Trenčín: V minulom roku začali realizovať bezplatný kurz pre seniorov o práci s e-mailom, ktorý sa stretol s veľkým záujmom.

Zvolen: IV pre Klub žien, ktorá bola spojená s hovorenou bibliografiou nových kníh (klasická forma IV). IV pre predškolské zariadenia – klasická forma cyklov IV – kniha – knižnica – spisovateľ; vyhľadávanie v databázach (pre spredné školy, knihovníkov) – ukážky a tréning.

Žilina: Kurzy počítačovej gramotnosti pre nezamestnaných, zdravotne postihnutých a seniorov.

Prešov: Seminár pre učiteľov.

Košice: Kurzy pre seniorov.

RK

Banská Bystrica. Zatiaľ nerealizujú nijaké školenia ani kurzy.

Bardejov. Nerealizujú školenia.

Bratislava 1: Zatiaľ nerealizujú kurzy.

Čadca: Inštruktážne školenie o vyhľadávaní informácií na internete, vytvorení e-mailovej adresy a pod. pre seniorov občianskeho združenia *Jednota dôchodcov Slovenska* – pobočka Čadca.

Dolný Kubín: Dva základné kurzy práce s počítačom a internetom pre sociálne znevýhodnené používateľské skupiny – seniori, nezamestnaní, rodičia na materskej. Väčšinou nejde o cyklické kurzy, ale o jednorazové hodiny informačnej výchovy a individuálne konzultácie o využívaní online katalógu a elektronických databáz.

Galanta: Školenia pre nezamestnaných – vyhľadávanie pracovných príležitostí prostredníctvom internetu.

Kremnica: Zameranie na prácu s knižničnou databázou po jej sprístupnení pre používateľov formou online katalógu na webovej stránke knižnice.

Levice: Cyklus IV pre mladší školský vek a pre študentov stredných škôl.

Martin: Cyklus IV pre žiakov 8. a 9. ročníkov základných škôl.

Michalovce: Využívanie online databáz a vyhľadávanie informácií v týchto databázach.

Nové Zámky: Hodiny IV pre základné a stredné školy, práca s náučnou literatúrou – vyhľadávanie zadaných úloh v encyklopédiách.

Poprad: Práca s textovými editormi.

Považská Bystrica: Neorganizujú školenia.

Rimavská Sobota: IV s ukázkami vyhľadávania informácií na internete.

Rožňava: Práca s PC pre seniorov

Spíšská Nová Ves: Kurz pre seniorov „internet a e-mail“.

Stará Ľubovňa: Internet pre seniorov.

Topoľčany: Prvé ročníky SŠ a SOU v meste na začiatku školského roka.

Trebišov: IV organizujú najmä pre základné a stredné školy. Záujem o IV majú aj žiaci.

Vranov nad Topľou: IV realizujú ako jednorazové podujatie, v ktorom sa obsahovo venujú témam uvedeným v bode 2. Najväčší záujem je o IV zameranú na vyhľadávanie informácií v databázach knižníc a o využívanie informačných zdrojov na internete.

MsK

Banská Štiavnica: Možnosti elektronizácie knižnice.

Bratislava: Staromestská knižnica – informačná príprava seniorov.

Hnúšťa: Služby knižnice (rešerš), využívanie primárnych a sekundárnych prameňov ako zdroj informácií.

Kysucké Nové Mesto: Základy práce s internetom.

Levoča: Cyklus IV pre nevidiacich a slabozrakých.

Lipany: Knižnica nerealizuje cyklickú IV pre nevyhovujúce priestory a pracovnú vyťaženosť pracovníkov knižnice (pri personálnom obsadení dvoch pracovníkov sa to nedá realizovať). Knižnica uskutočňuje aj predaj kníh pre verejnosť.

Myjava: IV pre 1. ročníky stredných škôl – informácie o záznamoch do katalógov, o druhoch katalógov.

Námestovo: Všeobecné podávanie informácií o knižnici a službách, ktoré poskytuje.

Nové mesto nad Váhom: Informovanie používateľov o možnosti využívať internet v knižnici.

Skalica: Základy práce s počítačom, vyhľadávanie v online katalógu.

Stará Turá: Kurz prístupu na internet.

Stropkov: *Od hlinenej doštičky po knihu dnešnú*, Triedenie informačných prameňov v knižnici.

Šahy: Hodiny IV, poslanie a úlohy knižnice, dokumenty v knižnici, práca so slovníkmi a s encyklopédiami, regionálne dokumenty v knižnici, kurzy pre dôchodcov o práci s PC a s internetom.

Šamorín: Internet.

Štúrovo: Práca s počítačom pre začiatočníkov.

Šurany: *Knihulka a Knihulko*.

Tisovec: IV sa pripravuje najmä pre mladších žiakov a stretáva sa s veľkým úspechom (o dejinách písma, knihy, knižnice) a dokonca sa po nej pozoruje nárast mladších čitateľov.

Turzovka: Najväčší záujem o školenia a informácie majú žiaci 1. stupňa základných škôl.

Žitný ostrov: Informačná výchova pre základné školy.

Školenia ani kurzy nerobili v Brezovej pod Bradlom, Jelšave, Krupine, Modrom Kameni, Rajci a Tornali.

16. Akú požiadavku v súvislosti s IV ste používateľom nemohli splniť a prečo?

RKK

Pezinok: Pri kurze *Základy práce s PC* nemal každý účastník možnosť samostatne pracovať na počítači (málo počítačov).

Zvolen: Obmedzená kapacita priestoru pre IV (počet účastníkov). Práca s databázami – absencia tréningových miest na spätnú väzbu po IV.

Žilina: Práca celej triedy v jednom čase za PC pri ukážkach práce na internom OPACu.

Košice: Obmedzená kapacita kurzov.

RK

Banská Bystrica: Nevyskytli sa špeciálne požiadavky, ktoré by sa nemohli splniť.

Banská Štiavnica: Rešeršnú službu, a to pre pracovné vyťaženie knihovníčok, resp. ich malý počet (3), skrátka pre nedostatok pracovných síl.

Bardejov: Zatiaľ sa neobjavil problém, ktorý by sa nedal v súvislosti IV a v rámci daných možností vyriešiť.

Bratislava: Staromestská knižnica – pokračovanie v informačnej príprave seniorov – pre nedostatok finančných prostriedkov na zabezpečenie realizácie kurzov.

Čadca: Špecifickosť témy, na ktorú knižnica nemôže poskytnúť dostatočné množstvo knižničných dokumentov (pri vypracovaní rešerší).

Dolný Kubín: Nestretli sa so situáciou, v ktorej by nevedeli splniť požiadavku používateľov.

Galanta: Online katalóg.

Kremnica: Zaškolenie používateľov na prácu s internetom, vyhľadávanie informácií v databázach.

Michalovce: Momentálne neevidujú takúto požiadavku zo strany používateľov.

Poprad: Špeciálne požiadavky neevidujú.

Rimavská Sobota: Každý účastník chce mať vlastný terminál na vyhľadávanie, kapacita knižnice je všal len 8 prístupových miest.

Stará Ľubovňa: Neobjavili sa špeciálne požiadavky.

Veľký Krtíš: Čitatelia z vyšších vekových kategórií prejavujú záujem o vzdelávanie – školenie zamerané na prácu s výpočtovou technikou, na vyhľadávanie informácií prostredníctvom internetu a na využívanie e-mailovej komunikácie so známymi a s príbuznými. Priestorové podmienky a nedostatok vhodných miest s počítačmi doteraz neumožnili splniť tieto požiadavky. Po implementácii „Verejného internetu“ v knižnici sa vytvorili priaznivé podmienky a pripravuje sa realizáciu projektu *Internet 3. generácie* zameraného na základy práce s počítačmi a ich využitie pri získavaní informácií na internete.

MsK

Brezová pod Bradlom: Splnili všetky požiadavky.

Gbely: Metodické materiály.

Hnúšťa: Využívanie online katalógu v knižnici (knižnica ho nemá).

Myjava: Používatelia nemali nesplniteľné požiadavky.

Námestovo: Samostatne nahliadnuť do elektronickej databázy knižnice.

Skalica: Robiť školenia pre verejnosť pravidelne – nemajú dostatok času ani dostatočný počet pracovníkov.

Šamorín: Nevyskytli sa takéto požiadavky.

Tornaľa: Čitatelia mali záujem len o konkrétnu pomoc pri vyhľadávaní či ukladaní a tieto požiadavky sa podarilo splniť. Vyhotovenie rešerší žiadali z vedeckých knižníc.

Veľký Šariš: Bibliografie a rešerše.

Žitný ostrov: Nedostatok odborných pracovníkov a financií.

17. Čo pociťujete ako problémy pre realizáciu IV vo Vašej knižnici?

RKK

Pezinok: Chýbajúci pracovník v oddelení pre deti.

Nitra: Technické vybavenie – dataprojektor.

Trenčín: Absenciu metodickéj príručky pre IV, absenciu systematického preškoľovania pracovníkov knižnice, nereálnosť prijatia kvalitného odborníka na IT (správcu počítačovej siete, ktorého prítomnosť je v súčasnosti pre činnosť knižnice nevyhnutná, pre nemožnosť jeho adekvátneho finančného ohodnotenia), vydávanie SNB na nosičoch.

Trnava: Metodické materiály na realizáciu IV pre rôzne vekové skupiny a prezentácie IV na CD.

Žilina: Nie všetci knihovníci sú oboznámení s informačnými technológiami dostatočne, IV sa venujú len niektorí pracovníci.

Zvolen: Po realizácii IV sa uskutočňuje prehliadka priestorov knižnice – veľké skupiny rušia čitateľské priestory a majú obmedzené možnosti pohybu (priestorové obmedzenia), nedostatočná vybavenosť IT (počítač, projektor) priestoru určeného na IV.

Prešov: Priestorové podmienky a počítačové vybavenie.

Košice: Chýba vzájomná väzba medzi IV v škole a knižnici.

RK

Banská Bystrica: Nezujem zo strany používateľov (verejnosti).

Bardejov: Uvítali by materiál, ktorý by umožnil spestriť kvalitu IV, fantáziu a tvorivosť IV.

Čadca: Nedostatok výpočtovej techniky pri práci s online katalógom pri realizácii kolektívnej IV.

Dolný Kubín: Pre nedostatok priestorov a výpočtovej techniky chýba samostatná učebňa na IV a v súvislosti s tým nie sú vytvorené podmienky na realizáciu cyklických kurzov. Chýba aj systémový knihovník alebo informatik. Pracovníci knižnice získali poznatky z využívania moderných informačných technológií na jednorazových seminároch, samoštúdiom a vlastnou praxou.

Galanta: Nový KIS, priestory, personálne vybavenie, výpočtová technika (morálne a technické opotrebenie, chýbajúce nové počítačové programy), pomôcky pre jednotlivé skupiny.

Kremnica: Chýba vyškolený pracovník na IV používateľov, potreba zaškoliť pracovníkov knižnice na prácu s internetom, vyhľadávanie v databázach.

Levice: Priestorové podmienky – oddelenia knižnice sú v troch rôznych budovách, IV sa realizuje v priestoroch oddelení počas výpožičných hodín (okrem oddelenia pre deti, to má účelovú miestnosť). Nedostatok moderných technológií – v knižnici majú jeden multimediálny projektor, potrebovali by však tri, pretože IV prebieha spravidla v predpoludňajších hodinách na všetkých oddeleniach súčasne.

Martin: Priestorový problém, predovšetkým v pobočkách, nedostatočné počítačové vybavenie, nedostatočné teoretické vzdelanie knihovníkov v oblasti informačných technológií, triedy s veľkým počtom žiakov, čo si vyžaduje sprievod dvoch pedagógov.

Michalovce: Citelne menší záujem žiakov a študentov o knihy a čítanie, nezujem pedagógov o kni-

hy a knižnice, nedostatočné elektronické vybavenie knižnice, veľká vyťaženosť pracovníkov knižnice, ktorí sa nemôžu venovať každému záujemcovi v takej miere, ako je to potrebné.

Nové Zámky: Kapacita študovne, kde realizujú hodiny IV, je iba 20 miest, hodiny IV môžu uskutočňovať iba mimo výpožičných hodín, t. j. v pondelok o 10. h a v utorok až v piatok medzi 8. a 10. hodinou.

Poprad: Nedostatočná zručnosť všetkých knihovníkov pri práci s výpočtovou technikou, nedostatočná technická vybavenosť – chýbajú moderné technické prostriedky pri realizácii IV (napr. dataprojektor, skener).

Považská Bystrica: Chýbajú vhodné priestory na IV, žiada sa väčší počet prístupových bodov na internet, online katalógy.

Prievidza: Nemajú prístup k počítačom a internetu, priestor sa využíva na podujatia.

Rimavská Sobota: Nedostatok modernej didakticko-prezentačnej techniky nielen na IV, ale aj ostatné podujatia. Chýba interaktívna tabuľa eBeam + softvér Smart Board.

Rožňava: Slabý záujem pedagógov a žiakov, chýba centrálna metodika na realizáciu IV.

Senica: Malý záujem zo strany používateľov.

Stará Ľubovňa: Nijaké problémy.

Trebišov: Nedostatok moderných IT a priestorových možností.

Veľký Krtíš: Knižnica má na realizáciu IV obmedzené kapacitné priestory, ktoré sú nedostačujúce na základné poskytovanie knižnično-informačných služieb (ide o prenajaté priestory KD). Ďalším problémom je nízka počítačová gramotnosť niektorých zamestnancov KIS a značná jazyková bariéra pre využívanie rôznych databáz na účely IV.

Vranov nad Topľou: Absencia príručky alebo metodického materiálu o IV, ktorý by bol veľkou pomocou a usmernením pri realizácii IV na jednotnom, odbornom základe a ktorý by zohľadňoval nové knižnično-informačné postupy a potreby používateľov.

MsK

Banská Štiavnica: IV realizujú v knižnici podľa svojich možností.

Bojnice: Financie na počítače aj program, ktorý by umožňoval online katalóg a jeho zverejnenie na ich www.

Bratislava: Staromestská knižnica – nedostatok financií na organizačné zabezpečenie (ľudia, priestory a technické vybavenie).

Brezová pod Bradlom: Nemajú vytvorenú databázu pre používateľov.

Detva: Nedostatok vyškolených pracovníkov.

Dubnica: V mestských knižniciach sú to personálne dôvody/poddimenzovaný stav pracovníkov zabezpečujúcich knižnično-informačné služby v meste. Robia všetky odborné činnosti a neostáva im čas na zdokonalovanie sa vo vyhľadávaní informácií na internete a v elektronických databázach. Dopracujú sa síce k tomu, popri iných pracovných povinnostiach to však trvá dlhšie, potrebujú špeciálneho pracovníka knižnice, ktorý by sa venoval IV.

Gbely: Personálne a finančné problémy.
 Hnúšťa: Potrebovali by metodickú príručku o IV.
 Jelšava: Nezaškolení knihovníci.
 Krupina: Nedostatočné priestory, nedostatok času, nedostatočné personálne obsadenie, chýba metodická príručka, v tejto oblasti by potrebovali školenie aj samotní pracovníci.
 Kysucké Nové Mesto: Nedostatok pracovníkov.
 Levoča: Nedostatočné priestorové a technické vybavenie. V knižnici nie je študovňa ani čítareň.
 Myjava: Chýba technika, zatiaľ elektronicky nespracovávajú knižničný fond, internet pre používateľov je v štádiu príprav a spustenia.
 Námestovo: Nedostatočná vybavenosť modernou výpočtovou technikou a vhodným softvérom, ktorý by to umožňoval (sieťový klient pre užívateľov).
 Nové Mesto nad Váhom: Nedostatok pracovníkov vyškolených na prácu s informačnými technológiami, s databázami, nedostatok PC, nedostatok času so zreteľom na potrebu vykonávať ďalšie činnosti.
 Partizánske: Nedostatočné technické vybavenie, pracovníci nie sú vyškolení na prácu s IT.
 Rajec: Nedostatok počítačov, nedostatočný priestor v knižnici, nevyškolení pracovníci knižnice na vedenie kurzov, nedostatok pracovníkov, a tým aj časová vyťaženosť pracovníka knižnice.
 Sereď: V knižnici sa začína elektronizácia, práve prebieha retrospracovanie, takže zatiaľ nemajú vytvorenú databázu ani online katalóg. Pre návštevníkov knižnice je k dispozícii šesť počítačov pripojených na internet, túto službu však prevádzkuje súkromný podnikateľ, ktorý tam má prenájom.
 Spišské Podhradie: Nedostatok pracovníkov.
 Stará Turá: Pri výraznom znížení počtu školop povinnej mládeže sa dajú predkladané problémy v rámci IV riešiť.
 Šahy: Na skvalitnenie IV chýbajú technické pomôcky (premietací prístroj, digitálny fotoaparát, skener, farebný kopírovací stroj).
 Šamorín: Nedostatok času a zamestnancov.
 Šurany: Nedostatok priestoru.
 Tisovec: Nedostatok priestoru a modernej techniky.
 Tornaľa: Spracovanie knižného fondu v elektronickej forme.
 Turzovka: Nedostatok času so zreteľom na kumuláciu funkcií (viac sa musia venovať kultúrno-spoločenským podujatiam a ďalším činnostiam).
 Veľký Šariš: Nevyhovujúce priestory, aktuálna obnova knižničného fondu.
 Zlaté Moravce: Nedostatočné priestory pre realizáciu IV.
 Žitný ostrov: Požadujú vydanie metodickej príručky.

18. Akú pomoc by ste uvítali z OKS SR SNK (aké školenia, vydanie akej metodickej príručky, e-learning na akú tému a pod.)?

RKK

Pezinok: Metodický materiál o knihe a jej častiach, metodický materiál o IV podľa kategórie čitateľov, jednotný pre všetky knižnice.

Nitra: Metodická príručka informačnej výchovy pre 1. a 2. stupeň základných škôl, pre stredné školy, medzinárodné desatinné triedenie, permutovaný register, nové aktuálne vydanie (posledné vyšlo v roku 1988), pomôcka, ktorá veľmi chýba obecným knižniciam.
 Trenčín: Vydanie metodickej príručky o IV pre všetky kategórie používateľov, cyklus školení pre pracovníkov knižnice o IT, opätovné vydávanie SNB (nielen prístup prostredníctvom KIS VIRTUA).
 Trnava: Nové metodické príručky pre 1. a 2. stupeň základných škôl a pre materské školy, v tlačenej forme i spracované na CD.
 Žilina: Vypracovaná koncepcia modernej informačnej prípravy zameranej nielen na interné informačné zdroje knižnice, ale aj celkovo na využívanie databáz, voľne prístupných informačných zdrojov, plnotextových encyklopedických zdrojov a pod.
 Zvolen: Spracovanie prezentácie (MS PowerPoint – katalógy, databázy a pod.) – sprístupnené na internete online, realizácia seminára, školenia pre pracovníkov vykonávajúcich IV. Prezentácia práce knižníc, metodika, odporúčania, námety, výmena skúseností, tlačaná podoba metodiky, aj aktualizovaná elektronická.
 Prešov: Metodické príručky.
 Košice: Pozri otázku 6 – certifikát ECDL.

RK

Banská Bystrica: Metodická príručka o IV pre používateľov od základov.
 Bardejov: Metodický materiál pre deti so špeciálnymi potrebami – materiál na IV pre jednotlivé ročníky – scenár materiálu, pomôcky a pod.
 Bratislava: E-learning – informačná výchova pre knihovníkov, e-learning – informačná výchova pre čitateľov verejných knižníc, príručka informačnej výchovy v tlačenej, ale aj v elektronickej podobe.
 Čadca: Všeobecná inštruktážna prezentácia IV prostredníctvom Power Pointu umožňujúca doplniť a upraviť niektoré časti na konkrétne podmienky danej knižnice.
 Dolný Kubín: Doškoloňovacie stredisko v SNK, ktoré by knihovníkov pripravilo na získanie ECDL, metodická príručka o vedení kurzu seniorov.
 Komárno: Metodická príručka, školenie „detských knihovníkov o tom, ako postupovať pri IV“, aby bola ich práca systematická. Chýba metodika IV.
 Kremnica: Školenie o informačných technológiách a práci s internetom vrátane vyhľadávania informácií v databázach, metodická príručka o IV zodpovedajúca súčasným požiadavkám.
 Levice: Vydanie jednotnej metodiky (niečo podobné, ako pred rokmi spracovala Dr. Sakálová, ale nielen pre deti, ale aj pre stredoškôľakov), školenia, prípadne workshopy, výmena skúseností.
 Martin: Cyklus školení na získanie počítačovej gramotnosti.
 Nové Zámky: Učebné pomôcky (napr. k téme MDT), metodické pokyny, ktoré by zodpovedali súčasným tendenciám.
 Poprad: Metodické príručky pre rôzne vekové kategórie, ECDL.

Považská Bystrica: Pripraviť stretnutie knihovníkov zamerané na konkrétnu problematiku, vydať príručku, ktorá by obsahovala spôsob a praktické skúsenosti o realizácii IV.

Prievidza: Príručka IV pre deti a IV pre dospelých.

Rimavská Sobota: Nová metodika IV pre žiakov a stredoškôľakov ako orientačná príručka.

Rožňava: Metodická príručka o IV pre materské, základné a stredné školy, pre zdravotne postihnutých používateľov, o vyhľadávaní v e-databázach a následnom spracovaní rešerší.

Svidník: Vydanie metodickej príručky pre I. a II. stupeň základných škôl a pre stredné školy.

Topoľčany: Metodická príručka IV pre základné a stredné školy, pre predškolský vek a pre seniorov.

Trebišov: Metodická príručka ako pomôcka pri realizácii IV s využívaním všetkých dostupných IT (každá knižnica si vyberie podľa svojich možností).

Veľký Krtíš: Kurzy a školenia počítačovej gramotnosti (základné i formou ECDL), vydanie metodickej príručky o nových formách IV so zreteľom na informačnú gramotnosť súčasnej mladej populácie, jednoduchý manuál informačnej gramotnosti používateľov knižníc, metodická príručka o samostatnom spracovávaní rešerší pre čitateľov, odborné semináre zamerané na rôzne formy IV.

Vranov nad Topľou: Účasť na prezentáciách či modelových ukázkach IV s rozličným obsahovým zameraním pre rôzne používateľské skupiny, organizovanie kurzov a školení s podobným zameraním (ako je uvedené v bode 6.3 až 6.6.) aj formou e-learningu, vydanie metodickej príručky IV (ako je uvedené v bode 17).

Msk

Banská Štiavnica: Komplexná metodická príručka poskytujúca kvalitné informácie o možnostiach využitia knižnice v súčasnosti pre používateľov.

Bojnice: Informácie, odkiaľ a ako získať financie (k bodu č.17).

Bratislava: Staromestská knižnica – vzorový metodický materiál o IV pre všetky vekové kategórie používateľov, psychologické aspekty práce s používateľom (napr. riešenie konfliktov, efektívna komunikácia) – školenie, riadenie ľudských zdrojov – školenie, riadenie projektov a projektový manažment – školenie.

Brezová pod Bradlom: Školenie zamerané na prácu s počítačmi, školenia o najnovších trendoch pri práci s používateľmi knižnice.

Dubnica nad Váhom: Vzorové príručky IV pre jednotlivé vekové kategórie, vyhľadávanie informácií na internete a v elektronických databázach.

Gbely: Školenia o databázach, rešeršovaní a pod.

Hurbanovo: Pomoc pri zavedení programu BASK, ale pre SUN microsystems – UNIX, LINUX... (nie MS WINDOWS).

Hanušovce nad Topľou: Knižnica nemá osobitné problémy, knihovníčka má veľmi dobrý kontakt s čitateľmi a návštevníkmi knižnice, tí, čo potrebujú náročnejšiu a novšiu literatúru, si ju hľadajú vo väčších knižniciach.

Jelšava: Školenia venované informačnej príprave a vydanie metodickej príručky o vedení IV pre školy.

Krupina: Školenie o práci s internetom a využití e-learningu. Vydanie všeobecnej metodickej príručky o IV, ktorá by odrážala súčasné potreby čitateľov a používateľov knižnice.

Lipany: Vydanie metodickej príručky.

Modrý Kameň. Vzdelávanie pracovníkov knižníc, čo umožní realizáciu ďalšieho informačného vzdelávania návštevníkov knižnice a občanov mesta.

Myjava: Základné školenia pre malé technicky nevybavené knižnice (napr. zmeny v MDT, novinky v katalogizácii, v spracovávaní informácií).

Nové Mesto nad Váhom: Vydanie modernej metodickej pomôcky, prípadne stručných metodických pokynov týkajúcich sa realizácie IV na začiatku 21. storočia.

Partizánske: Školenia (uvedené v oddieli 6 – moduly 1, 2, 4, 7).

Rajec: Školenia alebo kurzy o vedení a realizácii IV a IG pre pracovníkov knižníc (nielen veľkých a špecializovaných, ale aj malých mestských knižníc). Nové príručky o IV, prípadne materiály prístupné na internete, ako treba viesť IV nielen žiakov, ale aj študentov a dospelých.

Senec: Metodický materiál na uskutočňovanie podujatí.

Sereď: Základné školenie zamerané na prácu s počítačom pre všetkých pracovníkov knižnice.

Stará Turá: Nová príručka o IV (zatiaľ čerpajú zo starších prameňov, prípadne z internetu).

Stropkov: Vydanie nových metodických príručiek o IV.

Šahy: Školenia – Čo je to Európska knižnica? Internetové zdroje informácií ako doplnenie knižného fondu. Využívanie regionálnych dokumentov – spracovanie a šírenie cez internet. Práca s knižničným programom MASK – praktické cvičenia.

Šamorín: Informácie o databázach, rešeršovanie.

Tornaľa: Metodická príručka o IV, príručky databáz a príručky o rešeršovaní.

Vrútky: Školenie o IV pre knihovníkov s najnovšími formami využívania iných databáz.

ZHRNUTIE

Knižnice organizujú IV pre konkrétne skupiny používateľov. Najviac respondentov (84,34 %) organizuje IV ako cyklus podujatí pre určitú skupinu používateľov, najmenej (4,82 %) organizuje cykly IV pre verejnosť bez diferenciácie používateľov.

Obsah IV je zameraný najčastejšie na poskytnutie informácií o histórii knižnice, fondoch, výpožičných hodinách, službách knižnice v tradičnom ponímaní (95,18%), najmenej je zameraná na inštruktážne školenia o využívaní výpočtovej techniky pre rôzne skupiny používateľov, o informačných technológiách všeobecne (22,89%).

Knižnice poskytujú IV najčastejšie prostredníctvom tradičného podania informácií o knižnici ústnou formou bez inštruktážneho podkladu (68,67 %), s pomocou podporných materiálov realizuje IV (napr. pri školení zameranom na rešerše informačný materiál o postupe pri jej vytváraní a pod.) najmenej respondentov (9,64 %).

Najviac respondentov uviedlo, že podmienky na realizáciu IV v knižnici sú nepostačujúce (57,83 %). Ako nedostatok najčastejšie uviedli, že pracovníci sami potrebujú školenie o práci s informačnými technológiami (34,94 %) a školenie o práci s internetom, vyhľadávaní informácií v databázach a vypracovaní rešerší (28,92 %). K ďalším problémom patrí nedostatok času – pracovná vyťaženosť pracovníkov (26,51 %), absencia pracovníka vyškoleného na IV, nedostatok vyhovujúcich priestorov na IV, ako aj nedostatočné počítačové vybavenie. Finančnú náročnosť kurzu pre organizátorov (10,84 %) a pre účastníkov považujú respondenti za menej závažný problém.

Knihovníci sú presvedčení, že IV by mal realizovať knihovník v knižnici (79,52 %), najmenej sa vyskytol názor, že IV by mal realizovať špeciálne vyškolený pedagóg v škole (3,61 %) a rovnako často aj názor, že IV by mal realizovať knihovník v škole.

Európsky vodičský preukaz na počítače má vo všetkých knižniciach, ktoré sa do prieskumu zapojili, 24 pracovníkov, o získanie Certifikátu ECDL Štart (4 moduly zo 7 podľa výberu) má záujem 250 pracovníkov. Najviac pracovníkov knižníc (222) má záujem o Modul 3 – Spracovanie textu – MS Word, nasleduje Modul 7 – Informácie a komunikácia – Internet (208), ďalší pracovníci (viac ako 150) majú záujem o Modul 4 – Tabuľkový kalkulátor – MS Excel, Modul 6 – Elektronická prezentácia – MS PowerPoint, Modul 2 – Práca s počítačom a správa súborov a Modul 1 – Základy informačných technológií (IT), relatívne vysoký počet pracovníkov (103) má záujem o kurz základov počítačovej gramotnosti (nie moduly ECDL) a najmenej pracovníkov (47) má záujem o Modul 5 – Databázový systém – MS Access.

Takmer všetky knižnice propagujú IV (nepropaguje ju 6,02 %, propaguje 92,77 %). Najčastejšou formou je automatické poskytovanie základných informácií o internetových službách pri registrácii používateľa (63,86 %) a ústna propagácia na iných podujatiach knižnice (57,83 %). K ďalším formám patrí automatické informovanie o vyhľadávaní v online katalógu knižnice pri registrácii používateľa (42,17 %) a automatické poskytovanie základných informácií o databázach a možnostiach vyhľadávania informácií v knižnici pri registrácii používateľa (51,81 %); rovnaký počet uviedol propagáciu návštevou v školách a propagáciu v regionálnej tlači (38,55 %), menej často na webovej stránke knižnice (25,3 %).

Záujem pedagógov o IV v knižnici je podľa respondentov systematický. Najčastejšie uviedli, že knižnicu navštevujú s triedami pravidelne počas školského roka (71,08 %), menej bolo tých, čo ju navštevujú len na začiatku školského roka (28,92 %).

Knihovníci zároveň uviedli, že záujem o IV v knižnici závisí od konkrétnych pedagógov, na každej škole je iný prístup, chýba systém (45,78 %) a majú záujem len počas školského vyučovania – prídu do knižnice (81,93 %).

V ďalšej otázke respondenti najčastejšie vyznačili, že pedagógovia majú záujem o IV v knižnici v takej mie-

re, že organizačne zabezpečia, aby každý žiak ich školy aspoň raz počas svojho štúdia absolvoval IV v knižnici (69,88 %). Vyskytli sa aj skúsenosti knižníc, že pedagógovia nemajú záujem o IV v knižnici (4,82 %) a že spolupráca s pedagógmi je celkovo zlá pre ich nezáujem o knižnicu (4,82 %).

Čo sa týka záujmu používateľov o IV v knižnici, najviac knižníc uviedlo, že majú záujem len o konkrétne informácie (81,93 %), nasleduje záujem o objednanie kníh, predlžovanie výpožičiek a rezervácie (75,9 %), vyhľadávanie v online katalógu cez internet (45,78 %), vyhľadávanie v databázach – 1/3 (34,94 %) a najmenej knižníc uviedlo, že používatelia sa sami informujú o možnosti školenia (12,05 %).

Zisťovali sme aj záujem používateľov o rešerše. Ak používatelia potrebujú rešerš, vždy sa obracajú na kompetentných pracovníkov v službách, aj po školení, rešerš si nechajú urobiť (44,58 %), ale sú používatelia knižníc, ktorí si ju urobia v knižnici sami (8,43 %). Viac ako polovica respondentov uviedla, že neregistruje používateľov, ktorí využívajú databázy (56,63 %), dozvedajú sa o nich pri registrácii od knihovníka (28,92 %) alebo na IV (24,09 %).

Internet využívajú používatelia na vyhľadávanie všeobecných informácií (59,03 %), informácií pre štúdium (57,83 %), informácií pre prácu (51,81 %), informácií o možnosti zamestnania (50,6 %), nesledujú, čo vyhľadávajú (31,33 %) a takmer pätina respondentov uviedla, že internet využívajú návštevníci knižnice na zábavu a online počítačové hry.

Záujem o informačnú výchovu je u používateľov, verejnosti a u pedagógov na rôznej úrovni. Závisí nielen od propagácie IV, ale aj od personálneho, informačného, finančného, technického a priestorového zabezpečenia knižníc, čo zároveň podmieňuje úroveň týchto aktivít. Na vyššej úrovni a vo väčšej miere sa IV venujú RKK (oproti RK a MsK) a tiež logicky vo väčších sídlach knižníc než v malých. Vyskytujú sa však aj rozdiely, ktoré súvisia s individuálnym nasadením knihovníkov a so zvýšenou podporou knižníc niektorými zriaďovateľmi.

Výsledky z prieskumu by sa mali využiť v ďalšej práci ústredného metodického pracoviska pre knižničný systém – OKS SR SNK, pričom je potrebné prehĺbiť spoluprácu s metodickým centrom pre školské knižnice v Slovenskej pedagogickej knižnici a rozvinúť spoluprácu tak medzi verejnými a školskými knižnicami, ako aj medzi knižnicami a školami.

Predpokladajú sa ďalšie konkrétne kroky, ktoré vyplývajú z odporúčaní knižníc v bode 18. – vypracovanie metodickéj príručky pre rôzne kategórie používateľov a typy knižníc, školenia pre knihovníkov i pedagógov, vypracovanie didaktických pomôcok pre IV a i.

Výsledkom dotazníkového prieskumu a priamym odpovediam knižníc – respondentov na otvorené otázky zodpovedali aj závery účastníkov seminára, na ktorom boli prezentované uvedené výsledky prieskumu.

ZÁVERY Z CELOSLOVENSKEHO SEMINÁRA O INFORMAČNEJ VÝCHOVE

- Účastníci seminára konštatujú, že informačná výchova sa realizuje prevažne na úrovni verejných, akademických a vedeckých knižníc.
- Úroveň informačnej výchovy je v podstatnej miere limitovaná nedostatočnými podmienkami v knižniciach, obmedzeným záujmom škôl a absenciou metodických a didaktických pomôcok.
- Úroveň čitateľskej gramotnosti a informačnej gramotnosti (IG) všetkých skupín slovenskej populácie sa vzhľadom na spoločenské potreby ukazuje ako nedostatočná. Výskumy potvrdili klesajúce hodnoty predovšetkým u mladej generácie.

- Účastníci seminára odporúčajú

na celoštátnej úrovni

- presadiť komplexné ponímanie informačnej gramotnosti ako politického a celospoločenského problému, začleniť jeho riešenie do koncepcie štátnej informačnej politiky,
- vytvoriť celoštátnu komisiu pre vypracovanie koncepcie a cieľov informačného vzdelávania a štandardov informačnej gramotnosti na všetkých úrovniach školského vzdelávania
- presadiť informačné vzdelávanie a štandardy informačnej gramotnosti do kurikula vzdelávania na VŠ, SŠ a ZŠ, vypracovať didaktiku informačnej výchovy a pomôcok na jej realizáciu v edukačnom procese i v knižničnej praxi, rozvíjať podporné stratégie výučby čítania a učenia sa,
- vypracovať celoštátne projekty na rozvoj čítania v rodinnom a školskom prostredí a podporovať ich realizáciu,
- začleniť informačnú výchovu do školskej prípravy a ďalšieho vzdelávania učiteľov a knižničných pracovníkov;

na úrovni knižničných pracovísk

- postupne vytvárať podmienky na systematickú realizáciu informačnej výchovy používateľov a ďalších skupín populácie,
- realizovať projekty a programy na podporu rodinného čítania, organizovať lídrov a patrónov čítania,
- venovať pozornosť ďalšiemu vzdelávaniu pracovníkov knižníc v oblasti rozvíjania nových metód a stratégií pre rozvoj čitateľskej a informačnej gramotnosti.